

Türkiye’de Mesleki Eğitimi Güçlendirmek için Atılan Yeni Adımlar*

Mahmut Özer^a

^a Prof.Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID: 0000-0001-8722-8670

ÖZET

Eğitim sistemlerinde mesleki eğitim farklı yaklaşımlarla kurgulanmakta olup kısa vadede en fazla beklentinin olduğu bir eğitim türünü oluşturmaktadır. Bu nedenle özellikle işgücü piyasası ile uyumunu güçlendirmek için üzerinde sürekli revizyonlar yapılmaktadır. Türkiye’de de mesleki eğitim, eğitim gündeminin sürekli ana maddelerinden birisi olmuştur. Mesleki eğitimin güçlendirilmesi için yıllardan beri çok farklı projeler gerçekleştirilmiştir. Özellikle, 1990’lardan itibaren 2000’li yılların ilk onlu yılları boyunca mesleki eğitim mezunlarının yükseköğretime erişimlerini kısıtlayan katsayı uygulaması mesleki eğitimi travmalı bir döneme sokmuş, işgücü piyasası ve toplum nezdindeki algısını olumsuz etkilemiştir. Bu hasarın ortadan kaldırılması için katsayı uygulaması sonlandırılmış ve ayrıca çok sayıda adım atılmıştır. Özellikle 2018 yılı sonunda açıklanan *2023 Eğitim Vizyonu* sonrasında mesleki eğitimde sorunların çözülmesi için oldukça kapsamlı ve sistematik adımlar atılmıştır. Üç yıl gibi kısa bir sürede önemli dönüşümler sağlanabilmiş ve hem işgücü piyasası hem de toplum nezdindeki algısı pozitif yönde değişmiştir. Bu çalışmada, bu dönemde yaşanan iyileştirmeler kısaca ele alındıktan sonra mesleki eğitimde yaşanan iyileştirmelerin yaygınlığını artırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konan yeni projelerin hedefleri ve alınan mesafeler değerlendirilmektedir. Ayrıca, 2021 Mart itibarıyla açıklanan ekonomik reform paketinde mesleki eğitim merkezlerini güçlendirmek için atılacak adımlar ele alınmaktadır.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Türü
Derleme

Makale Geçmişi
Gönderim tarihi:
31.03.2021
Kabul tarihi:
12.04.2021

Anahtar Kelimeler
Mesleki Eğitim,
İşgücü Piyasası,
Araştırma-
Geliştirme,
Fikri Mülkiyet,
Kalite

Atıf Bilgisi: Özer, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (16), 1-16.

Sorumlu yazar: Mahmut Özer, e-posta: mahmutozer2002@yahoo.com

* Bu çalışma, kullanılan yöntem bakımından etik kurul onayı gerektirmemektedir

The New Steps Taken for Improvement of Vocational Education and Training in Turkey*

Mahmut Özer^a

^a Prof.Dr., The Ministry of National Education, ORCID: 0000-0001-8722-8670

ABSTRACT

Vocational education and training (VET) is a type of education that faces great expectations from stakeholders. VET systems are structured with different approaches in diverse education systems to meet these expectations in short term. Additionally, the revision of VET systems has always been continuing in order to strengthen its compliance with the labor market. VET has always been one of the main subjects in educational policies and discussions in Turkey. Numerous projects have been implemented for years to improve the VET system in diverse aspects. However, VET has been greatly affected by the negative outcomes of the coefficient regulation which restricts the access of VET graduates to higher education from the 1990s to the first decades of the 2000s. In this traumatic period, the perception of society and the labor market towards VET was affected negatively. Due to its negative outcomes, the coefficient regulation has been abolished and then many steps have been taken to mitigate the damage of coefficient regulation. Especially after the *Education Vision 2023*, which was announced at the end of 2018, comprehensive and systematic steps have been implemented to solve the major problems in VET. Remarkable transformations have been achieved in diverse aspects of the VET system, and perceptions of both the labor market and society have been affected positively in a short period of time. In this study, the purpose and scope of the new projects of the Ministry of National Education which increase the sustainability of the improvements in VET are evaluated. In addition, steps to be taken to improve the vocational education centers are discussed within the scope of the economic reform package announced as of March 2021.

Article Type

Review

Article Background

Received:

31.03.2021

Accepted:

12.04.2021

Key Words

Vocational Education and Training, Labor Market, Research and Development, Intellectual Property, Quality

To cite this article: Özer, M. (2021). The new steps taken for improvement of vocational education and training in Turkey. *International Journal of Turkish Educational Sciences*, 9 (16), 1-16.

Corresponding Author: Mahmut Özer, e-mail: mahmutozer2002@yahoo.com

* This study does not require ethics committee approval due to methods employed

Giriş

Nitelikli bir mesleki eğitim sistemi bireysel, kurumsal ve ulusal düzeylerde önemli çıktılar sağlamaktadır (CEDEFOP, 2013). Bireysel düzeydeki çıktılar arasında mezunların daha kısa sürede ve daha yüksek ücretli işlerde çalışması, istihdam edilebilecekleri pozisyonların zenginleşmesi, farklı mesleki becerileri edinebilmesi, iş tatmini sağlanması yer almaktadır (Badescu vd., 2011; Dickson ve Smith, 2011). Kurumlar, mesleki eğitimle yetişen insan kaynağını kullanarak iş süreçlerini iyileştirebilmekte, müşteri memnuniyetini ve rekabet edebilirliklerini artırabilmektedir. Ulusal düzeyde ise ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın sağlanmasında mesleki eğitimin önemli bir katkısı bulunmaktadır (CEDEFOP, 2013; Lochner, 2011).

Mesleki eğitim sistemlerinin olumlu çıktılar sağlayabilmesi için kritik bileşenlerin başında okuldan iş piyasasına geçiş bulunmaktadır. Bu geçişin istenen şekilde gerçekleştirilmesi gençlerin aldıkları eğitim sonrasında topluma ve iş hayatına katılmasını sağlamaktadır (UNICEF, 2019). 2019 yılı itibarıyla farklı eğitim kademelerinden mezun olan 15 ile 29 yaşları arasında 1,8 milyar insan bulunmakta, bu insanlar dünya nüfusunun yaklaşık %20’sini oluşturmaktadır (ILO, 2019). Öğrencilere hedeflenen becerilerin kazandırılması ve bu geçişin sağlanmasında özellikle mesleki eğitimin rolü kritiktir (Lopez-Mayan ve Nicodemo, 2013; Shavit ve Müller, 1998). Bu büyük grubun iş piyasasına kolay ve sahip oldukları beceriler ile uyumlu şekilde geçiş yapması büyük öneme sahiptir.

Ülkeler, mezunların işgücü piyasasına geçişini kolaylaştırmak için hem eğitim sistemlerinde hem de iş gücü piyasalarında iyileştirmeler yapmaktadır. Mesleki eğitimin doğrudan iş piyasaları ile ilişkili yapısı bu geçişte ayrı öneme sahip olmasını sağlamaktadır. Bir çok ülke mesleki eğitim sistemlerini yapılandırırken işgücü piyasası ile ilişkilerini çeşitli şekillerde kurmaktadır (Lopez-Mayan ve Nicodemo, 2013; OECD, 1998). Bazı ülkeler mesleki eğitime eğitim bakışı ile yaklaşırken Almanya gibi ülkelerde istihdam mantığı ile inşa edilmiştir. Mesleki eğitim bir ülkenin eğitim sisteminde hangi yaklaşımla kurgulanmışsa beklentiler de ona göre değişmektedir (DiPrete vd., 2017; Iannelli ve Raffe, 2007; Maurice vd., 1986). Bu bağlamda, mesleki eğitimi bir eğitim türü yaklaşımı ile kurgulayan Fransa gibi ülkelerde mesleki eğitimin işgücü piyasası ile bağları görece daha zayıf, ancak yükseköğretim ile bağları daha güçlü olmaktadır. Almanya gibi mesleki eğitimi istihdam mantığı ile kurgulayan ülkelerde ise mesleki eğitimin işgücü piyasası ile bağları oldukça güçlü, ancak yükseköğretim ile bağları görece zayıftır. OECD ülkeleri arasında yapılan çalışmalar, mesleki eğitimin istihdam mantığı ile kurgulandığı ülkelerde yükseköğrenime devam etmeyen öğrencilerin istihdamının önemli ölçüde arttığını göstermektedir (OECD, 1998). Bu yaklaşım, öğrencilerin daha kısa sürede işgücü piyasasına girmesini ve tam zamanlı olarak istihdam edilme imkânlarını artırmaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde okuldan işe geçiş daha kolay olmakta ve genç işsizlik oranları da daha düşük gerçekleştiği gibi işgücü piyasasındaki beceri uyumsuzlukları da azalmaktadır (Allmendinger, 1998; Breen, 2005; Müller ve Gangl, 2003; OECD, 2010; Shavit ve Müller, 1998).

Türkiye’de mesleki eğitim yıllardan beri üzerinde en fazla tartışmaların sürdürüldüğü ve farklı eğitim politikalarının gerçekleştirildiği bir eğitim türü olmuştur. Çoğu politika, mesleki eğitimi güçlendirmeyi hedeflemişken özellikle 1999 yılında uygulamaya konulan ve mesleki

eğitim mezunlarının yükseköğretime erişimlerini kısıtlayan 'katsayı uygulaması', öğrencilerin mesleki eğitime yönelimlerini sorunlu hale getirmiş ve özellikle başarılı öğrencileri mesleki eğitimden uzaklaştırmıştır (Özer, Çavuşoğlu ve Gür, 2011). Bu politikanın on yılın üzerinde kesintisiz uygulanması yol açtığı hasarı kalıcı kılmıştır. Mesleki eğitim, bu politika sonunda itibar kaybetmiş, öğretmenlerin de öğrencilerden başarı beklentileri giderek azaldığı için eğitim ortamı dezavantajlı hale gelmiştir. Eğitim ortamları dezavantajlı hale gelen mesleki eğitim, işgücü piyasasının beklentilerini de artık karşılamayınca toplumsal düzlemde de sorgulanmaya başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yıllardan beri mesleki eğitimde katsayı uygulamasının hasarını iyileştirmek için çok sayıda proje gerçekleştirmiştir. Özellikle *2023 Eğitim Vizyonu* sonrasında sorunlar bütüncül ve sistematik olarak ele alınarak çözümler yönünde hızlı adımlar atılmıştır. Bu adımlar sonunda çoğu sorun çözüldüğü gibi bazı sorunların çözümleri de geçmişe göre kolaylaşmıştır. Bu sonuçlar daha önce farklı bağlamlarda ele alınmıştır (Özer, 2018; 2019a; 2019b; Özer ve Suna, 2019). Bu çalışmada 2021 yılında başlatılan yeni projeler ve bu projelerden beklentiler ele alınmaktadır. Ayrıca, Mart 2021 itibarıyla açıklanan ekonomik reform paketinde mesleki eğitim merkezlerini güçlendirmek için atılacak adımlar ele alınarak Türkiye'de mesleki eğitimin geleceği ile ilgili toplu bir değerlendirme yapılacaktır.

Mesleki Eğitimde Gerçekleşen İyileştirmeler (2018-2020)

Eğitim ve işgücü piyasası arasındaki işbirliklerinin geliştirilmesi hem eğitim süreçlerinin iyileştirilmesine katkı vermekte hem de sektörlerin rekabet edebilirliğini artırmaktadır (Lee, 2009; Rusten ve Hermelin, 2017). Bu işbirliklerinin artması, iş piyasasının beklentilerinin eğitim paydaşları tarafından daha iyi anlaşılmasını, eğitim süreçlerinin bu beklentilere göre şekillendirilebilmesini ve iş piyasasının da eğitim süreçlerinde daha etkin rol alabilmesine imkân sağlamaktadır. Bu karşılıklı iyileştirme süreci iş dünyası ile eğitim arasındaki işbirliklerinin sayısını ve çeşitliliğini de artırmaktadır (Callan ve Ashworth, 2004) Mesleki eğitim işgücü piyasasındaki değişmelere oldukça duyarlı olduğu için eğitim süreçlerinin sektör temsilcileri ile birlikte planlanması büyük öneme sahiptir. Bu nedenle MEB, mesleki eğitimde iyileştirmelerde ilk adımı sektör temsilcileri ile yıllardan beri yapmış olduğu işbirliklerini gözden geçirerek başlamıştır. İşbirlikleri kapsamı genişletilmiş ve her bir işbirliği müfredatın birlikte güncellenmesini, öğrencilerin işletmelerde beceri eğitimlerinin birlikte planlanmasını, öğretmenlerin işbaşı ve mesleki gelişim eğitimlerinin sektör temsilcilerinin destekleri ile gerçekleştirilmesini, başarılı öğrencilere burs verilmesini ve mezuniyette istihdamda öncelik verilmesini kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Özer, 2018; 2019a; 2019b). Geliştirilen yeni yaklaşımla sektör artık eğitim süreçlerinin tamamında aktif bir paydaş haline getirilmiştir. Bir yıl gibi kısa sürede mesleki eğitim verilen tüm alanlarda sektörlerle bu kapsamda işbirlikleri tesis edilmiştir. Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanlığı, TOBB, İSO, İTO, ASO ve ATO gibi kurum ve kuruluşlarla güçlü işbirlikleri tesis edilmiştir. Böylece uzun yıllardan beri ilk kez bu ölçekte ve bu kapsamda mesleki eğitim işbirlikleri kurulmuştur.

Bu işbirlikleri, 2018 yılından beri başarılı bir şekilde devam etmektedir. İşbirlikleri, kısa bir süre içerisinde meyvelerini de vermeye başlamıştır (Özer ve Suna, 2019). Mesleki eğitimin tüm

alanlarında müfredat sektör temsilcilerinin katkıları ile güncellenmiş ve Ulusal Meslek Standartları ile uyumlu hale getirilmiştir. 2018-2020 yılları arasında mesleki eğitim öğrencilerine sağlanan burs destek miktarı %600 artmıştır. 2020 yılında mesleki eğitimi tercih ederek yerleşen öğrenci sayısı 2018 yılına göre %63 artmıştır. Ayrıca, merkezi sınav puanı ile öğrenci alan mesleki eğitim kurumlarının taban puanları da istikrarlı bir şekilde yükselmektedir. Bu kapsamda, 2019 yılında mesleki eğitime ilk kez %1’lik başarı diliminden öğrenci alınmış olup her yıl bu okulların sayısı artmaktadır.

Mesleki eğitimin niteliğini artırmak için atılan önemli adımlardan birisi de eğitim programlarının güncellenmesidir. Eğitim programları, hedeflenen kazanımlara ulaşmak amacıyla eğitim sürecinin planlanmasını sağlamaktadır (Engelshoven, Despotovic, Maksimoviç ve Pejatoviç, 2009). Müfredatın güncellenmesi mesleki eğitimde kalite göstergelerinden biri olarak görülmekte, sektör beklentileri ile eğitim arasındaki köprünün güncel kalabilmesi için önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Navaratnam ve O’Connor, 1993). Bu anlayıştan hareketle, Türkiye’de mesleki eğitimde haftalık ders programları, üretim ve hizmet sektörlerinde hızla yaygınlaşan otomasyon ve yapay zekâ teknolojileri nedeniyle meslek alanlarında yaşanan dönüşümler ve yeni beceri talepleri göz önüne alınarak gözden geçirilmiştir. Bu amaçla ilgili sektör temsilcileri ve paydaşların aktif katılımları ile yaklaşık bir yıl süren çalışmalar sonunda mesleki eğitimde tüm müfredat güncellenmiş ve ulusal meslek standartları ile uyumlu hâle getirilmiştir (Canbal vd., 2019). Yeniden yapılandırmada çok dar ve spesifik mesleki eğitimden daha genel mesleki eğitime geçiş yapılmış ve öğrencilerin farklı alanlardan ders alabilmesi kolaylaştırılmış ve daha esnek bir öğretim programı oluşturulmuştur. Diğer taraftan, işgücü piyasasında mezunların hızla değişen koşullara adaptasyonlarını kolaylaştıracak şekilde genel ve jenerik becerilere daha fazla ağırlık verilmiştir. Ayrıca, dijital okuryazarlığı ve sertifikasyonunu sağlayan yeni açılımlar yapılmıştır.

İşbaşında eğitim, uzun süredir mesleki eğitimin gerçekleştirilme yollarından birisi olmuştur ve öğrenciler üretim ve hizmet sektörlerindeki becerilerini geliştirmek amacıyla gerçek iş ortamlarında ve iş süreçlerinde çalışmakta ve sektörlerle göre değişen şekillerde üretim yapmaktadır (Pulley, 2006). Bu yönüyle işbaşı eğitimi, öğrencilerin mezun oldukları zaman yapacakları işe yönelik daha fazla beceri kazanmalarına ve iş ortamlarını daha yakından tanımalarına imkân sağlamaktadır. Bu çerçevede, Türkiye’de mesleki eğitimde uygulamalı eğitim imkânı veren ve gerçek üretim ve hizmet üretimi ortamında mesleki becerileri öğrenme, geliştirme ve kalıcı kılmaya imkân tanıyan döner sermaye kapsamında üretim miktarında da önemli artış gerçekleşmiştir. 2018 yılında yapılan üretimden elde edilen gelir 248 milyon 608 bin 785 TL iken bu oran 2020 yılında %100 artarak 503 Milyon 197 bin 847 TL’ye ulaşmıştır. Bu artışlar öğretmen ve öğrenci paylarına da yansımış, 2018 yılında yapılan üretimden öğretmenlerin aldığı pay 31 Milyon 232 Bin TL iken bu pay, 2020 yılında %139 artış ile 74 Milyon 523 Bin TL’ye yükselmiştir. Benzer şekilde 2018 yılında yapılan üretimden öğrencilerin aldığı pay 14 Milyon 236 Bin TL iken bu pay da 2020 yılında %115 artarak 30 Milyon 589 Bin TL’ye yükselmiştir.

Mesleki eğitimde son iki yılda artan üretim kapasitesi Covid-19 salgını gibi küresel ölçekte ülkelerin hazırlıksız yakalandıkları bir ortamda maske, dezenfektan ve yüz koruyucu siperlik gibi ürünlerin üretilmesinde kritik bir rol oynamıştır (Özer, 2020a; 2020b; 2020c). MEB,

güçlenen mesleki eğitimin üretim kapasitesini belirli bir plan çerçevesinde 81 ilde harekete geçirerek acil ihtiyaç duyulan ürünlerin üretimi ve dağıtımında çok önemli destek sağlamıştır. Bu üretim kapasitesi sonrasında solunum cihazı ve maske makinesi gibi sofistike cihazların da üretilmesini sağlamıştır. Covid-19 salgını ile mücadelede ihtiyaç duyulan ürünleri üreterek ülkenin ihtiyaçlarının karşılamasına önemli katkı sağlayan meslek liseleri ilk kez yurtdışına da ihracat yapmaya başlamıştır. Bu kapsamda 6 mesleki ve teknik Anadolu lisesi 6 farklı ülkeye ilk ihracatlarını yapmıştır. Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Konya ve Mersin illerindeki meslek liseleri Belçika, Bulgaristan, Çekya, Fransa, Hollanda ve İngiltere'ye ihracat yapmıştır. Salgın sürecindeki bu önemli kazanım mesleki eğitimde AR-GE merkezlerinin kurulmasını tetiklemiştir. Böylece 42 AR-GE merkezi kurulmuş ve patent, faydalı model, tasarım ve marka üretim ve tescil süreçlerine odaklanarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Öğrencilerin mesleki becerilerinin geliştirilmesinde ana faktör olan öğretmenlerin eğitimi de son iki yılda üzerinde durulan diğer bir unsurdur. Öğretmen niteliği, öğrenci çıktıları üzerinde en belirleyici olan faktörlerin başında gelmektedir (Barber ve Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2000; Milanowski, 2004). Bu nedenle öğretmenlerin yeterliklerinin geliştirilmesi bir bütün olarak eğitim sisteminin niteliğini de iyileştirmektedir. Mesleki eğitimin iş piyasasının taleplerindeki değişime karşı daha hassas olması öğretmen eğitimlerinin önemini artırmaktadır. Dolayısıyla, mesleki eğitimde mesleki alan ve atölye öğretmenlerinin mesleki gelişim eğitimlerinin sürekliliğinin sağlanması mesleki eğitimin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Mesleki eğitimde son üç yılda yaşanan iyileştirmelerden bir tanesi de öğretmenlerin işbaşı ve mesleki gelişim eğitimleri alanında gerçekleşmiştir. 2018 yılında 2 bin 500 mesleki alan ve atölye öğretmeni iş başı ve mesleki gelişim eğitimi almışken bu sayı 2019 yılında 18 bine, 2020 yılında ise 64 bin 582'ye yükselmiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre eğitim alan öğretmen sayısında %250'lik bir artış, 2018 yılına göre ise 25 katlık bir artış sağlanmıştır.

Özetle, 2018-2020 yılları arasında mesleki eğitimin kalitesi ile ilgili hemen hemen tüm göstergelerde önemli dönüşümler sağlanmıştır. Hatta, gerçekleşen çok boyutlu iyileştirmelere bakıldığında Türkiye'de mesleki eğitimde bir paradigma değişiminden de bahsedebilmek mümkündür (Özer, 2020d, 2020e).

Mesleki Eğitimde Yeni Projeler (2021)

Bu kısımda mesleki eğitimi güçlendirmek için başlatılan yeni projelere kısaca değinilmektedir. Bu projeler, son üç yılda yapılan ve yukarıda değinilen çalışmalarda kazanımları daha geniş bir alana yayacak ve bu çalışmaların etkisini de artıracak şekilde planlanmıştır. Bu kapsamda MEB tarafından geliştirilen Mesleki Eğitimde 1.000 Okul, Mesleki Eğitimde AR-GE Merkezleri ve Fikri Mülkiyet, Meslek Liseleri Deney Setlerini Kendisi Üretiyor ve Mesleki Eğitimde Donanım Paylaşımı İle Altyapının İyileştirilmesi projeleri değerlendirilmektedir.

Mesleki Eğitimde 1.000 Okul Projesi

Türkiye'de okullar arası başarı farkları hem uluslararası öğrenci başarı araştırmalarında hem de ulusal izleme araştırmalarında görünen, eğitim sisteminin yıllardan beri muzdarip olduğu kök sorunlardan en önemlisini oluşturmaktadır (MEB, 2018; 2019; OECD, 2019). Başarı farkları tüm ülkelerin çeşitli ölçülerde karşılaştığı bir sorun olmakla beraber eşitlikçi eğitim

sistemlerinde bu sorunu en düşük düzeye indirmek için önemli projeler yürütülmektedir. Bu projeler genellikle aranan yeterlikler açısından istenen düzeye erişemeyen öğrencilerin desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu destek projeleri, özellikle alt yeterlik düzeyindeki öğrencilerin dezavantajlarını tolere ederek bu öğrenci grubunu daha üst yeterlik düzeylerine çekmeyi hedeflemektedir. MEB bu sorunu çözmek için yıllardan beri çaba sarf etmekte ve farklı projeleri sürdürmektedir. Bu bağlamda, MEB, mesleki eğitimde yaşanan iyileşmeyi tüm meslek okullarına yaygınlaştırmak ve okullar arası başarı farklarını azaltmak için ‘Mesleki Eğitimde 1.000 Okul’ projesini başlatmıştır (Özer, 2021). Proje kapsamında öğrenci devamsızlık ve terk oranlarının ve disiplin vakalarının görece yüksek, ancak akademik başarının görece düşük olduğu 1.000 okul seçilmiştir. Seçilen 1.000 okulda eğitim alan 600.000’den fazla öğrenci olduğu düşünüldüğünde proje, MEB tarafından gerçekleştirilen en büyük ölçekli destek projesi olmuştur. 2020 yılı sonunda başlatılan projenin süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. Proje öğrenci, öğretmen, yönetici, veli ve okul ortamını da kapsayacak şekilde her bir alanda iyileştirme yapmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda şu ana kadar 176 Milyon TL kaynak kullanılmıştır.

Projenin öncelikli amaçlarından bir tanesini bu okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik düzenli bir şekilde mesleki gelişim eğitimi düzenlenmesi oluşturmaktadır. Proje başlatılırken 1.000 okuldaki tüm yönetici ve öğretmenlere yönelik farkındalık eğitimleri düzenlenmiştir. Sonrasında ilk olarak Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) görev yapan öğretmenler tarafından seçilen 1.000 okulda görev yapan tüm öğretmenlere fikri mülkiyet ve sınai haklar eğitimi verilmiştir. 2021 yılında düzenlenen eğitimlere 1.000 okulda bulunan 40 bin 166 meslek öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlere yönelik düzenlenen ikinci eğitim aşamasında ölçme ve değerlendirme odağı oluşturulmuştur. İki etapta gerçekleştirilen eğitimlerin 13-22 Ocak tarihleri arasındaki birinci etabında 37 bin 500 öğretmene "Sınıf İçi Değerlendirme" eğitimi verilmiştir. 22 Şubat-5 Mart tarihleri arasında gerçekleştirilen ikinci etapta ise 30 bin öğretmene "Tamamlayıcı (Alternatif/Yeni) Değerlendirme Yöntemleri" eğitimleri verilmiştir. Dolayısıyla 67 bin 500 öğretmen ölçme ve değerlendirme eğitiminden yararlanmıştır. Bu iki eğitimle birlikte 1.000 Okul projesi kapsamında bu okuldaki öğretmenlere yönelik düzenlenen mesleki gelişim eğitimlerinde toplam 107 bin 666 öğretmen yer alarak her bir öğretmen en az üç farklı eğitime katılmıştır. Bu okullardaki öğretmen ve yöneticilere yönelik diğer mesleki gelişim eğitimleri (ilk yardım, liderlik vs) de planlanan takvime göre devam etmektedir.

Projede öncelikli olarak okulların altyapılarının iyileştirilmesi ve imkânlarının zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda bu okulların bakım ve onarımlarına öncelik verilerek 2020 yılında öncelikli bakım ve onarımlar için 50 Milyon TL’lik kaynak kullanılmıştır. Ayrıca, bu okullardan güçlendirme kapsamında değerlendirilen okullar için 2021 yılında 250 Milyon TL’lik kaynak tahsis edilmiştir. Okul binalarının bakım ve onarımlarından sonra okullardaki eğitim ortamlarının zenginleştirilmesine odaklanılmıştır. Bu kapsamda 1.000 okula 1.000 kütüphane kurulmuştur. İkinci adım olarak 1.000 meslek lisesi içerisinde fizik, kimya ve biyoloji laboratuvarı olmayan okullara fizik-kimya-biyoloji laboratuvarı kurulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda Fizik-kimya-biyoloji laboratuvarı olmayan 485 lisenin bu eksikliğini giderilmesi için çalışma başlatılarak 2021 yılı Nisan ayı sonuna kadar tamamlanması hedeflenmiştir. Ayrıca 515 lisenin mevcut laboratuvarları güncellenmiştir. Böylece 1.000 okula 1.000 kütüphane ve 1.000 fizik-kimya-biyoloji laboratuvarı kurma hedefine Nisan ayı sonu itibari ile ulaşılmış olacaktır. Proje kapsamında

okulların mevcut laboratuvar ve atölyelerinin güncellenmesi çalışması başlatılmıştır. 2020 yılında bu amaç doğrultusunda yaklaşık 85 Milyon TL'lik yatırım yapılarak takvim kapsamında öncelikli olarak belirlenen okulların laboratuvar ve atölyeleri güncellenmiştir. Ayrıca 2021 yılında her okula en az bir yeni laboratuvar veya atölye kurma ile ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

Öğrencilere yönelik temel beceri eğitim desteği ve kişisel gelişim desteklerine yönelik etkinlikler Covid-19 salgını nedeniyle ertelenmiş olup ancak Mart 2021 itibarıyla başlatılabilmektedir. 1.000 okulda yaklaşık 600 bin öğrenciye yönelik temel beceri eğitim desteğinde özellikle Türkçe, matematik ve fen okuryazarlığına ağırlık verilecektir ve bu amaca hizmet edecek ders doküman ve materyalleri hazırlanmıştır. Ayrıca, tüm sınıf seviyelerinde Türk dili ve edebiyatı, matematik, fizik, kimya, biyoloji, tarih, coğrafya, din kültürü ve ahlak bilgisi ve felsefe grubu alanlarından tüm üniteleri kapsayan yardımcı kaynak seti hazırlanmış, basılarak öğrencilere ücretsiz olarak ulaştırılmıştır. Öğrencilere yönelik ilk yardım eğitimi, madde bağımlılığı üzerine bilgilendirici etkinlikler ve psikososyal gelişim desteği Covid-19 salgını seyrine göre planlanmaktadır. Ayrıca, proje kapsamındaki 1.000 okulun öğrencilerinin müzik ve resim alanında yeteneklerine destek olmak üzere iki aylık bir eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Öğrenci velilerine yönelik destekler kapsamında 81 ilde bulunan halk eğitim merkezleri üzerinden velilerin talepleri doğrultusunda eğitimler düzenlenmekte ve velilerin açık öğretim yoluyla eğitimlerine devam edebilmeleri için velilere bilgilendirme ve destek olma çalışmaları devam etmektedir.

Mesleki Eğitimde AR-GE Merkezleri ve Fikri Mülkiyet Projesi

Mesleki eğitimin üretim kapasitesi ve yetişen insan kaynağı araştırma ve geliştirme faaliyetleri için önemli imkânlar sunmaktadır. Bu bakış açısıyla MEB, mesleki eğitimde Ar-Ge faaliyetlerini güçlendirmek için önemli adımlar atmaya başlamıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılında mesleki eğitimde fikri mülkiyet farkındalığına ağırlık verilmiş olup bu kapsamda patent, faydalı model, tasarım ve marka üretimine odaklanılmıştır. Son on yılda mesleki eğitimde 29 patent, faydalı model, tasarım ve marka tescili alınmış olup bu dönemde bir yılda 100 tescil hedefi konulmuştur. Bu kapsamda Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanlığı ile işbirliği tesis edilerek 81 ilde öğretmen ve yöneticilere yönelik eğitimler düzenlenmiştir. Bu dönemde 188 patent, faydalı model, tasarım ve marka tescili alınarak hedef %88 aşılmıştır. Diğer taraftan, Covid-19 salgın sürecinde belirli okulların üretim kapasitesi fikri mülkiyet ve sınai haklar konusunda farklı bir açılım yapmayı gerekli kılmıştır.

Bu çerçevede MEB, altyapısı ve üretim kapasitesi güçlü 43 Ar-Ge merkezi kurmuştur. AR-GE merkezleri ülkenin öncelikli araştırma ve inovasyon alanlarında yapılandırılarak kendi alanlarında fikri mülkiyetler ve sınai haklar konusuna odaklanmaları sağlanmıştır. Ar-Ge merkezlerinde görev yapan tüm yönetici ve öğretmenlere 20 Ocak-10 Şubat 2021 tarihleri arasında Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanlığı uzmanlarının desteği ile 'Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Eğitimi' verilmiştir. Eğitimlerden 5 bin 30 yönetici ve öğretmen yararlanmıştır. AR-GE merkezlerimize 10 milyon TL başlangıç desteği sağlanmıştır. Ar-Ge merkezlerinin hazırlamış olduğu projeler Ocak ayında değerlendirilerek sunulan projelerden 41 tanesi kabul edilmiş, bu projelerin gerçekleştirilmesi için 13 Milyon 170 Bin TL destek sağlanmıştır. Ar-Ge merkezleri yılda iki kez proje başvurusu yapabilecek olup MEB, 2021

yılında bu yatırımlarla hedef olarak 250 patent, faydalı model, tasarım ve marka tescili almayı hedeflemektedir.

Meslek Liseleri Deney Setlerini Kendisi Üretiyor Projesi

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde yıllardan beri farklı deney setleri üretilmektedir. Mesleki eğitim öğretmenleri tarafından üretilen deney setleri dersler için hem daha amaca dönük yapılandırılabilenkte ayrıca pedagojik olarak da önemli avantajlara sahip olabilmektedir. Bu amaçla MEB, 81 ilde üretilen deney setlerinin envanterini çıkartmıştır. Ayrıca üretilebilecek deney setleri de belirlenerek üretim kapasitesi belirlenmiştir. 2021 yılında ‘Meslek Liseleri Deney Setlerini Kendisi Üretiyor’ projesi başlatılarak belirlenen deney setleri meslek liselerinde üretilmeye başlanmıştır. Bu proje kapsamında üretilen ilk deney setlerinin Mesleki Eğitimde 1.000 Okul projesi kapsamındaki okulların ihtiyacını karşılamaı planlanmaktadır.

Mesleki Eğitimde Donanım Paylaşımı ile Altyapının İyileştirilmesi Projesi

Eğitim ortamlarının yapısı, bu ortamlarda verilen eğitimin niteliği açısından önemlidir. Daha donanımlı, çağdaş altyapıya sahip eğitim ortamlarında eğitimin veriminin de arttığına dair önemli kanıtlar bulunmaktadır (Barrett vd., 2018; Teixeira, Amoroso ve Gresham, 2017). Mesleki eğitim doğası gereği ciddi altyapı gerektirmektedir. Dolayısıyla, kaynakların verimli kullanılarak atölye ve laboratuvar ihtiyacının karşılanması eğitim kalitesini doğrudan etkilemektedir. Okullarda bazı alanların zamanla kapanması ile o alanlar için kurulan atölye ve donanımın ihtiyacı olan okullara aktarılması kaynakların verimli kullanılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Diğer taraftan MEB, 2019 yılında meslek liseleri ile sektör kümelerinin eşleşmesini ve dolayısıyla mesleki eğitim ile işgücü piyasası bağlarını güçlendirmek için Türkiye’nin Mesleki Eğitim Haritasını çıkartmıştır (Özer, 2020e). Bu harita bulgularına dayalı olarak sektörün olmadığı yerlerdeki alanlarda mesleki eğitim yeniden yapılandırılmaktadır. Bu yeniden yapılandırma sürecinde de atıl duruma düşen atölye ve donanımların ihtiyaç duyulan okullara aktarılması planlanmıştır.

Sonuç olarak tüm illerde meslek okullarında bu süreçler nedeniyle atıl durumda olan atölye ve donanımlar tespit edilmiştir. Mesleki Eğitimde Donanım Paylaşımı ile Altyapının İyileştirilmesi Projesi ile Mesleki Eğitimde 1.000 Okul projesi ilişkilendirilmiştir. Böylece belirlenen donanımların öncelikli olarak aynı ildeki 1.000 okul kapsamındaki okullara aktarılması sağlanacaktır. O ilde ihtiyaç olmaması durumunda ise ilgili donanımların ihtiyaç duyan diğer illere transferi sağlanarak 81 ilde mesleki eğitim altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır. Böylece ek bir yatırım bütçesine gerek duyulmaksızın mesleki ve teknik Anadolu liselerinin altyapıları güçlendirilecek, okullar arasında donanım paylaşımını güçlendirilecek bir ağ oluşturulacaktır.

Ekonomi Reform Paketinde Mesleki Eğitim ile İlgili Düzenlemeler (2021)

Türkiye’de mesleki eğitim, mesleki ve teknik Anadolu liseleri ve mesleki eğitim merkezlerinde verilmektedir. İşletmelerde beceri eğitimlerinin yoğun yapıldığı mesleki eğitim, mesleki eğitim merkezleri üzerinden sağlanmaktadır. Mesleki eğitim merkezlerinde haftada bir gün

okulda eğitim verilirken haftanın diğer günleri öğrenciler işletmelerde beceri eğitimi almaktadır. Mesleki eğitim merkezlerinde atölye ve laboratuvar ihtiyacı son derece sınırlı olup bu ihtiyaçlar işletmelerin gerçek iş ortamlarında karşılanmaktadır. Dört yıllık eğitim boyunca öğrenciler asgari ücretin üçte biri kadar bir ücret ile desteklenmekte ve iş ve meslek hastalıklarına karşı da sigortalanmaktadır. Geleneksel çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimin verildiği mesleki eğitim merkezlerinden mezun olanların eğitim aldıkları alanlarda istihdam oranı %88 olup oldukça başarılı bir model olarak varlığını sürdürmektedir (Özer, 2020e). Diğer taraftan, mesleki teknik Anadolu lisesi mezunlarının istihdam oranları yüksek olmasına rağmen eğitim aldıkları alanlarda istihdam oranları son derece düşük olup bu sorunun temelde işgücü piyasasının talebinden çok mezun verilmesi ile ilişkili olduğu görülmektedir (Suna vd, 2020c). Bir başka deyişle, mesleki ve teknik Anadolu lisesinde eğitim alan öğrenci sayısı işgücü piyasalarının talebinden fazla artmıştır. Bu durum da işgücü piyasasında beceri uyumsuzluğu gibi çok sayıda farklı problemin oluşmasına yol açmıştır (Özer ve Suna, 2020).

Türkiye’de mesleki eğitim ile ilgili dile getirilen sorunlar çoğunlukla mesleki eğitim merkezlerinin güçlendirilmesi ile çözülebilecek sorunlar olmasına rağmen, mesleki eğitim merkezleri yeterince tanınmadığından çözümler çoğunlukla mesleki ve teknik Anadolu liseleri ile ilişkilendirilmektedir. İşgücü piyasalarının talep ettiği beceri setleri de büyük oranda mesleki eğitim merkezleri ile ilişkilidir (Özer ve Suna, 2020). Dolayısıyla, mesleki eğitim okullarındaki öğrenci dağılımının mesleki eğitim merkezleri lehinde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut durumda ise tam tersi bir oran söz konusu olup 1,5 milyona yakın öğrenci mesleki ve teknik Anadolu liselerinde eğitim alırken sadece yaklaşık 150 bin öğrenci mesleki eğitim merkezlerine devam etmektedir. Ayrıca, mesleki eğitimin ortaöğretimdeki payının %50 ve üzerine çıkartılması ile ilgili öneriler, daha çok mesleki ve teknik Anadolu liselerinin öğrenci sayısının artırılmasına karşılık geleceği için bu yaklaşım mevcut sorunları çok daha kronik hale getirme potansiyeline sahiptir (Özer, 2020e). Dahası bu yaklaşımın işgücü piyasası ile ilişkili rasyonel bir zemini de bulunmamaktadır. Ancak, mesleki eğitimdeki öğrenci sayısının mesleki eğitim merkezlerindeki oranı artırıldığında hem işgücü piyasasının gerçek ihtiyacı karşılanabilecek hem de mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki öğrenci sayısı azalacağı için işgücü piyasasında beceri uyumsuzluğu gibi sıklıkla karşılaşılan sorunlar da azalacaktır.

Yukarıda dile getirilen sorunların çözümü için mesleki eğitim merkezlerinin hem işveren hem de öğrenci açısından daha cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda MEB ilk adımı atarak mesleki eğitim merkezlerine devam eden öğrencilerin lise diploması alabilmelerini sağlamış olup bu yeni düzenleme sonrasında mesleki eğitim merkezine kayıt yaptıran öğrenci sayısında %62’lik bir artış sağlanmıştır (Özer, 2020e). Bir sonraki adım olarak iki düzenleme yapılması önerilmiştir (Özer, 2020d): İşverenin ücret yükünün kaldırılması ve kalfa ücretinde iyileştirme yapılması. Bu düzenlemeler, mesleki eğitim merkezindeki öğrenci sayısını artırarak mesleki eğitim üzerinden genç işsizlik oranını düşürme potansiyeline sahiptir. Önerilen her iki düzenleme de 12 Mart 2021 tarihinde açıklanan ekonomi reform paketinin genç istihdamını artırmak için mesleki eğitim merkezlerinin teşvik edilmesi bölümünde yer bulmuştur. Mesleki eğitim merkezlerinde üçüncü yılın sonunda kalfa olan öğrencilerin halen asgari ücretin üçte biri olarak aldıkları ücretlerde iyileştirme yapılması (örneğin asgari ücretin yarısı) ifade edilmiştir. Ayrıca, mesleki eğitim merkezlerine devam eden öğrencilerin dört yıl boyunca aldıkları ücretlerin işveren üzerindeki yükünün tamamen kaldırılması, bunun yerine

bu maliyetin işsizlik sigorta fonundan karşılanması hedeflenmektedir. Her iki hedef ile ilgili olarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda gerekli düzenlemeler yapıldığında mesleki eğitim merkezleri ile ilgili kalıcı bir iyileşme sağlanacak ve Türkiye’de mesleki eğitim yeni bir evreye taşınacaktır.

Tartışma ve Sonuç

Çoğu ülkede mesleki eğitim, en fazla tartışılan eğitim türlerinden bir tanesini oluşturmaktadır. Özellikle devam ve terk oranlarının diğer lise türlerine göre yüksek olması ve akademik başarının görece düşüklüğü ülkeleri bu eğitim türündeki sorunları çözmek için çok sayıda politika değişikliği ve revizyonlara zorlamıştır (Özer ve Perc, 2020). Benzer sorunlar Türkiye’de de geçerlidir. Ancak, doğal akışında zaten sorunlar yaşayan mesleki eğitimde 1999 yılında yürürlüğe giren ve kesintisiz on yılın üzerinde uygulamada kalan katsayı uygulaması, mevcut durumu çok daha kronik hale getirmiştir. Bu uygulamayla işgücü piyasasının beklentileri karşılanmadığı gibi mesleki eğitim algısı da olumsuz etkilenmiştir.

Katsayı uygulamasının meslek liselerinde oluşturduğu hasar Türkiye’de okullar arası başarı farklarının derinleşmesine de yol açmıştır. Türkiye’de ulusal ve uluslararası öğrenci başarı araştırmalarında okullar arası başarı farklarının diğer OECD ülkelerine göre yüksekliği dikkat çekmektedir (Bölükbaş ve Gür, 2020; Cingöz ve Gür, 2020; Özer, 2020f; Suna, Tanberkan ve Özer, 2020; Suna vd, 2020a; 2020b). Eğitimde başarı farklarının derinleşmesi dezavantajlı öğrencilerin zamanla daha da dezavantajlı hale gelmelerine yol açabilmekte, okuldan işe geçişlerini zorlaştırmaktadır (Özer ve Perc, 2021). MEB, bu farkı azaltmak için yıllardan beri çok sayıda farklı projeler yürütmektedir (Gençoğlu, 2019; Özer, Gençoğlu ve Suna, 2020). Liselerde görünür hale gelen bu fark, arka planda bir temel eğitim sorunu olmasına rağmen katsayı uygulaması sonrasında liselere geçiş sistemi ile akademik başarı olarak görece düşük öğrencilerin mesleki eğitimde kümelenmesiyle daha da şiddetlenmiştir. On yıldan fazla uygulanan katsayı politikasının yürürlükten kaldırılmasından sonra mesleki eğitim toparlanmadan tüm liselere merkezi sınav puanı ile yerleştirme yapan TEOG sistemi de benzer bir sonuca yol açarak mesleki eğitimdeki bu kümelenmenin sürekliliğini sağlamıştır (Bozgeyikli, 2019; Cingöz ve Gür, 2020). 2018 yılında da TEOG sisteminin kaldırılması mesleki eğitimi bu olumsuz durumdan nispeten kurtarmıştır.

Gelinen noktada MEB, bir taraftan katsayı uygulaması ve TEOG sisteminin mesleki eğitimde yol açtığı hasarları onarmaya çalışırken yeni bir meydan okuma ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle otomasyon ve yapay zekâ teknolojilerinin üretim ve hizmet sektörlerinde giderek yaygınlaşması mesleki eğitim alanlarında bilgi, beceri ve yetkinliklerde hızlı değişimleri beraberinde getirmiştir (Acemoğlu ve Restrepo, 2018; Perc, Özer ve Hojnik, 2019). Bu durumda hızla değişen işgücü piyasası koşullarında çalışanların yeni durumlara hızlı adaptasyon yetenekleri, istihdam edilebilirliklerini doğrudan etkilemektedir. Adapte olamayanlar ya daha düşük beceri gerektiren işlere geçmekte ya da işsizlikle yüzleşebilmektedirler. Bu durum işgücü piyasalarında beceri uyumsuzluklarını da artırmaktadır (Özer ve Suna, 2020; Suna vd., 2020c). Bu nedenle artık mesleki eğitimde spesifik meslek alanlarına yönelik eğitimden vazgeçilmekte, daha genel mesleki eğitim yapısı kurgulanmakta, ayrıca hızla değişen koşulların talep ettiği becerileri hızla öğrenebilmeyi ve adaptasyonu kolaylaştıran genel, jenerik ve dijital becerilere daha fazla yer verilmektedir (OECD, 2014; Özer, 2020g; Wuttke, Seifried ve Niegemann, 2020). Böylece, eğitim aşamasında

öğrenilmeyen ancak hızla değişen koşullar nedeniyle yeni ortaya çıkan becerilerin mezunlar tarafından hızla kazanılabilmesi desteklenmektedir. MEB, bu konuda da 2019 yılından itibaren bir yıl süreli tüm paydaşların katılımı ile tüm müfredatı ve meslek alan ve dallarını gözden geçirerek uzun yıllardan sonra ilk kez kapsamlı bir müfredat değişikliği geliştirmiştir. Geliştirilen müfredatların ulusal meslek standartları ile uyumları da sağlanmıştır.

Türkiye’de 2023 *Eğitim Vizyonu* sonrasında atılan sistematik adımlar mesleki eğitimde çoğu sorunu çözmüş, özellikle işgücü piyasası temsilcileri ile kurulan ve üç yıldır başarılı bir şekilde sürdürülen kapsamlı işbirlikleri işgücü piyasasının mesleki eğitime bakışını artık olumlu bir evreye taşımıştır. Sektör temsilcileri artık mesleki eğitimi mezuniyet sonrasında düşünecekleri bir konu olarak ele almamakta, tam tersine dört yıllık eğitimin tüm aşamalarına aktif olarak katılmakta ve katkı verebilmektedir. Böylesi bir etkileşim mesleki eğitimde kalitenin sürekli artmasını beraberinde getirmiş, öğrencilerin mesleki eğitimlere yönelimlerini zorunlu bir durum olmaktan çıkartmış, artık bir tercihe dönüşmüştür. Bu eğilim, mesleki eğitimi tercih eden öğrenci oranlarında artışı getirdiği gibi akademik olarak başarılı öğrenciler de artık mesleki eğitime yönelmeye başlamışlardır.

MEB, mesleki eğitimde yapılan iyileştirmelerin tüm meslek liselerine yaygınlaşması ve kalitenin topluca artması için 2021 yılında dört yeni projeyi sürdürmektedir. Bu çalışmada bu projelerin hedefleri, kapsamı ve her bir projede atılan adımlar ele alınmıştır. Geliştirilen her bir proje planlandığı gibi ilerlemekte olup başarılı bir şekilde tamamlandığında mesleki eğitim çok daha güçlü hale gelecektir. Ayrıca, mesleki eğitim güçlendikçe liseler arası başarı farkları da giderek azalacaktır. Okullar arası başarı farklarını azaltmak için artık temel eğitime çok daha fazla odaklanmak gerekecektir. Son olarak, Mart 2021 itibarıyla açıklanan ekonomi reform paketinde mesleki eğitimi güçlendirmek için öngörülen düzenlemeler ele alınmıştır. Bu düzenlemeler de gerçekleştirildiğinde Türkiye’de mesleki eğitim artık çok daha rasyonel bir zemine sahip olarak işgücü piyasası ile ilişkisini sağlıklı bir şekilde kurabilecektir. Bununla birlikte, mesleki eğitimin asıl başarısı, mezunlarının işgücü piyasalarındaki durumlarındaki iyileşmeden anlaşılabilir. Bu kapsamda, mezunların işgücü piyasasında beceri uyumsuzluğu yaşayıp yaşamadığı, istihdam oranları ve çalışma koşulları gibi hususların izlenmesine ihtiyaç vardır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışmanın tüm aşamaları, yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı

Yazar potansiyel bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

Acemoğlu, D. ve Restrepo, P. (2018). *Artificial intelligence, automation and work*. NBER Working Paper 24196. National Bureau of Economic Research, Cambridge

- Allmendinger, J. (1998). Educational systems and labour market outcomes. *European Sociological Review*, 5(3), 231-250.
- Badescu, M., Villalba, E. ve D’Hombres, B. (2011). *Returns to education in European countries: Evidence from the European Community Statistics on Income and Living Conditions (EUSILC)*. Italy. doi:10278831157.
- Barber, M. ve Mourshed, M. (2007). *How the world’s best performing schools systems come out on top*. McKinsey & Company.
- Barrett, P. S., Treves, A., Shmis, T., Ambasz, D. ve Ustinova, M. (2018). *The impact of school infrastructure on learning: A synthesis of the evidence*. International Development in Focus Washington, D.C. : World Bank Group.
- Bozgeyikli, H. (2019). *Mesleki ve teknik eğitimin geleceği*. Analiz Raporu:2019/02, İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Bölükbaş, S. ve Gür, B. S. (2020). Tracking and inequality: The results from Turkey. *International Journal of Educational Development*, 78. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102262>
- Breen, R. (2005). Explaining cross-national variation in youth unemployment: Market and institutional factors. *European Sociological Review*, 21(2), 125-134.
- Callan, V. ve Ashworth, P. (2004). *Working together industry and VET provider training partnerships*. Australia: Australian National Training Authority.
- Canbal, M. S., Kerkez, B., Suna, H. E., Numanoğlu, K. V. ve Özer, M. (2020). Mesleki ve teknik ortaöğretimde paradigma değişimi için yeni bir adım: Eğitim programlarının güncellenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 1-26.
- CEDEFOP. (2013). Benefits of vocational education and training in Europe for people, organisations and countries. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED560841.pdf> adresinden alınmıştır.
- Cingöz, Z. K. ve Gür, B. S. (2020). Ekonomik, sosyal ve kültürel statünün akademik başarıya etkisi: PISA 2015 ve TEOG 2017 sonuçlarının karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 247-288.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1), 1-44.
- Dickson, M. ve Smith, S. (2011). What determines the return to education: An extra year or a hurdle cleared? *Economics of Education Review*, 30(6), 1167-1176.
- DiPrete, T. A., Eller, C. C., Bol, T. ve Van de Werfhorst, H. G. (2017). School-to-work linkages in the United States, Germany, and France. *American Journal of Sociology*, 122(6), 1869-1938.
- Engelshoven, P. V., Despotovic, M., Maksimovic, I. ve Pejatovic, A. (2009). Methodology of curriculum development in vocational education and training and adult education. <http://www.vetserbia.edu.rs/METHODOLOGY%20OF%20CURRICULUM%20DEVELOPMENT%20IN%20VOCATIONAL%20EDUCATION%20AND%20TRAINING%20AND%20ADULT%20EDUCATION.pdf> adresinden alınmıştır.

- Gençoğlu, C. (2019). Milli bir destekleme ve yetiştirme sistemi modeli: İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 853-881.
- Iannelli, C. ve Raffe, D. (2007). Vocational upper-secondary education and the transition from school. *European Sociological Review*, 23(1), 49-63.
- ILO. (2019). From school to work: An analysis of youth labour market transitions. ILOSTAT Spotlight on work statistics. https://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_732422.pdf adresinden alınmıştır.
- Lee, J. (2009). Partnerships with industry for efficient and effective implementation of TVET. *International Journal of Vocational Education and Training*, 17(2), 39-56.
- Lochner, L. (2011). Non-production benefits of education: Crime, health, and good citizenship E.A. Hanushek, S. Machin ve L. Woessmann (Eds). *Handbook of the economics of education (Volume 4)* içinde (s. 183-282). Amsterdam: North Holland.
- Lopez-Mayan, C. ve Nicodemo, C. (2013). The transition from vocational education to work: Evidence from Spain. IZA Research Report. http://conference.iza.org/conference_files/Transatlantic_2013/lopez-mayan_c6109.pdf adresinden alınmıştır.
- Maurice, M., Sellier, F. ve Silvestre, J. J. (1986). *The social foundations of industrial power: A comparison of France and Germany*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- McDonald, R., Hayton, G., Gonczi, A. ve Hager, P. (1993). Research and development issues for vocational education and training. <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00002943.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2018). *2018 Liselere Geçiş Sistemi (LGS): Merkezi sınavla yerleşen öğrencilerin performansı*. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:3, Ankara: MEB.
- MEB. (2019). *PISA 2018 Türkiye ön raporu*. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No: 10, Ankara: MEB.
- Milanowski, A. (2004). The relationship between teacher performance evaluation scores and student achievement: Evidence From Cincinnati. *Peabody Journal of Education*, 79(4), 33-53.
- Müller, W. ve Gangl, M. (Eds.) (2003). *Transitions from education to work in Europe: The integration of youth into EU labour markets*. Oxford: Oxford University Press.
- Naravatnam, K. K. ve O'Connor, R. (1993). Quality assurance in vocational education: Meeting the needs of the nineties. *The Vocational Aspect of Education*, 45(2), 113-122.
- OECD. (1998). *Employment outlook 1998*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2010). *Learning for jobs: Synthesis report of the OECD reviews of vocational education and training*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2014). Skills beyond school: Synthesis report. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264214682-8-en.pdf?expires=1616883451&id=id&accname=guest&checksum=CFB83C5A6538C30287F6C16BA58EE78F> adresinden alınmıştır.

- OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do*. Paris: OECD Publishing
- Özer, M., Çavuşoğlu, A. ve Gür, B. S. (2011). Restorasyon ve toparlanma dönemi: Mesleki ve teknik eğitimde 2000’li yıllar, B. S. Gür (Ed.), *Türkiye’de eğitim: 2000’li yıllar içinde* (s.163-192). İstanbul: Meydan Yayıncılık.
- Özer, M. (2018). The 2023 Education Vision and new goals in vocational and technical education. *Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 425–435.
- Özer, M. (2019a). Reconsidering the fundamental problems of vocational education and training in Turkey and proposed solutions for restructuring. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 39(2), 1–19.
- Özer, M. (2019b). Background of problems in vocational education and training and its road map to solution in Turkey’s Education Vision 2023. *Journal of Higher Education and Science*, 9(1), 1–11.
- Özer, M. ve Perc, M. (2020). Dreams and realities of school tracking and vocational education. *Palgrave Communications*, 6, 34.
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2019). Future of vocational and technical education in Turkey: Solid steps taken after Education Vision 2023. *Journal of Education and Humanities*, 10(20), 165–192.
- Özer, M. ve Suna, H. E. (2020). The linkage between vocational education and labor market in Turkey: Employability and skill mismatch. *Kastamonu Education Journal*, 28(2), 558–569.
- Özer, M., Gençoğlu, C. ve Suna, H. E. (2020). Türkiye’de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 294-312.
- Özer, M. (2020a). Vocational education and training as “A friend in need” during coronavirus pandemic in Turkey. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 1-7.
- Özer, M. (2020b). The contribution of the strengthened capacity of vocational education and training system in Turkey to the fight against Covid-19. *Journal of Higher Education*, 10(2), 134–140.
- Özer, M. (2020c). Educational policy actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19 pandemic in Turkey. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129.
- Özer, M. (2020d). Türkiye’de mesleki eğitimde paradigma değişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 357-384.
- Özer, M. (2020e). *Mesleki eğitimde paradigma değişimi: Türkiye’nin mesleki eğitim ile imtihanı*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Özer, M. (2020f). What PISA tells us about performance of education systems?. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 217-228.
- Özer, M. (2020g). Mesleki eğitimde okuldan işe geçişi etkileyen yeni parametreler: Küresel dönüşümde yeni eğilimler. *İnsan ve Toplum*, 10(3), 1-27.
- Özer, M. (2021). A new step towards narrowing the achievement gap in Turkey: “1,000 schools in vocational education and training” project. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 10(1), 97-108.

- Özer, M. ve Perc, M. (2021). Impact of social networks on the labor market inequalities and school-to-work transitions. *Journal of Higher Education*, doi: 10.2399/yod.21.868353.
- Perc, M., Özer, M. ve Hojnik, J. (2019). Social and juristic challenges of artificial intelligence. *Palgrave Communication*, 5, 61.
- Pulley, P. A. (2006). On-the-job-training: Easy to do if you have the right program. *Online Journal for Workforce Education and Development*, 2(29). <https://opensiuc.lib.siu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=ojwed> adresinden alınmıştır.
- Rusten, G. ve Hermelin, B. (2017). Cross-sector collaboration in upper secondary school vocational education: Experiences from two industrial towns in Sweden and Norway. *Journal of Education and Work*, 30(8), 813-826.
- Shavit, Y. ve Müller, W. (Eds.) (1998). *From school to work: A comparative study of educational qualifications and occupational destinations*. Oxford: Clarendon Press.
- Suna, H. E., Tanberkan, H. ve Özer, M. (2020). Changes in literacy of students in Turkey by years and school types: performance of students in PISA applications. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 11(1), 76-97.
- Suna, H. E., Gür, B. S., Gelbal, S. ve Özer, M. (2020a). Fen lisesi öğrencilerinin sosyoekonomik arkaplanı ve yükseköğretime geçişteki tercihleri. *Yükseköğretim Dergisi*, doi:10.2399/yod.20.734921.
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Gur, B. S., Perc, M. ve Özer, M. (2020b). Socioeconomic status and school type as predictors of academic achievement. *Journal of Economy Culture and Society*, 61, 41-64.
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Eroğlu, E., Özer, M. ve Gür, B. S. (2020c). Horizontal skills mismatch in vocational education in Turkey: The reasons for out-of-field employment. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(2), 931-955.
- Teixeira, J., Amoroso, J. ve Gresham, J. (2017). *Why education infrastructure matters for learning?*. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/education/why-education-infrastructure-matters-learning> adresinden alınmıştır.
- UNICEF. (2019). *Unpacking school-to-work transition data and evidence synthesis*. Scoping Paper No. 02.
- Wuttke, E., Seifried, J. ve Niegemann, H. (Eds.). (2020). *Vocational education and training in the age of digitization. 4th Edition*. Leverkusen, Germany: Barbara Budrich Publishers.